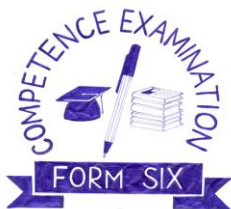


**OFISI YA RAIS**  
**TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA**  
**MTIHANI WA UMAHIRI (FOSCE) KIDATO CHA SITA -2025**



**CODE: 121/1**

**KISWAHILI 1**

**MUDA: SAA 3:00**

**20 FEBRUARI 2025, ASUBUHI**

---

---

**MELEKEZO:**

1. Karatasi hii ina sehemu A na B zenye jumla ya maswali nane (8)
2. Jibu maswali yote kutoka sehemu A na maswali matatu (3) kutoka sehemu B swali la nane (8) ni la lazima
3. Zingatia maelezo ya kila sehemu na kila swali
4. Simu za mkononi na vitu visivyoruhusiwa havitakiwi katika chumba cha mtihani
5. Andika namba yako ya mtihani katika kila ukurasa wa karatasi zako za kujibia

## SEHEMU A: (Alama 40)

Jibu maswali yote.

### 1. Soma habari ifuatayo kwa makini kisha jibu maswali yanayofuata

Mipango ya elimu katika nchi mbalimbali duniani siku zote inahitilafiana kimuundo na elimu itolewayo. Mipango hiyo huitilafiana kwa sababu nchi zenyewe zinazotoa elimu huhitilafiana., kwa sababu elimu yoyote iwe ya darasani au si ya darasani ina shabaha yake. Shabaha yenyewe ni kurithishana maarifa na mila za taifa kutoka kizazi kimoja hadi kizazi kingine na kuwaandaa vijana wawe tayari kuchukua nafasi zao katika kulitumikia na kuliendeleza taifa. Hivi ndivyo ilivyo katika nchi zote yaani nchi za kikabaila za Magharibi, nchi za kikomonisti za mashariki na hata zilivyokuwa nchi za kiafrika kabla ya ukoloni.

Kwa hiyo sio kweli kusema kwamba kabla ya ukoloni waafrika hawakuwa na elimu eti kwa sababu tu hawakuwa na shule na kwamba makabila machache yalitoa mafunzo kwa muda mfupi tu kambini. Watoto na vijana walijifunza kwa kuishi na kutenda. Nyumbani au shambani walijifunza ufundi wa kazi zilizopaswa kufanywa, pamoja na tabia wanayopaswa kuwa nayo watu wa jamii ile. Vile vile walijifunza aina za majani na mizizi ya miti ya porini na kazi zake walijifunza namna ya kushughulikia mavuno na jinsi ya kuangalia mifugo. Haya yote waliyafanya kwa kushirikiana na wale waliowazidi umri au wakubwa kuliko wao.

Hivyo jamii zilijifunza historia za makabila yao. Uhusiano baina ya kabila moja na makabila mengine, uhusiano baina ya makabila yao na mizimu kwa kusikiliza tu hadithi zilizokuwa zikitolewa na wazee. Kwa njia hii na kwa desturi za kushirikiana walizofunzwa vijana tamaduni za nchi ziliendelezwa. Kwa hiyo elimu waliyopata haikuwa ya kujifunza darasani, kila mtu mzima alikuwa mwalimu kwa njia yake. Hata hivyo kukosekana kwa madarasa hukukumaanisha kwamba hakukuwako elimu. Wala hakukupunguza umuhimu wa elimu katika taifa. Kwa misingi hiyo inawezekana kabisa kwamba elimu aliyokuwa akiipata kijana wa enzi zile ilikuwa elimu inayofaa kuishi katika jamii yake.

Huko ulaya elimu ya darasani ilianza siku nyingi. Lengo la elimu hiyo ya Ulaya ilikuwa sawa na ile iliyotolewa kwa mtindo wa asili ya Kiafrika, yaani kwa kuishi na kutenda. Madhumuni makubwa yalikuwa ni kuimarisha mila zilizokuwa zikitumika katika nchi, n kuwaandaa watoto na vijana kutimiza wajibu wao katika nchi hiyo. Na hivyo ndivyo ilivyo katika nchi za kikomunist siku hizi mafunzo yanayotolewa ni tofauti na yale yanayotolewa katika nchi za Magharibi, lakini lengo likiwa ni moja kuwaandaa vijana kuishi katika taifa na kulitumikia taifa hilo, na kuendeleza busara, ujuzi na mila za taifa katika kizazi kijacho. Mahali popote ambapo walishimwa kutimiza malengo hayo, basi maendeleo ya nchi hiyo yatalegalega, vinginevyo kutatokea malalamiko watu watakapogundua kwamba elimu yao imewaandalia kuishi maisha ambayo kwa kweli hayapo

### **Maswali**

- (a) Andika Kichwa habari kwa maneno yasiyozidi matano
  - (b) Eleza sababu mbili (2) zinazosababisha nchi mbalimbali kuhitilafiana katika muundo wa elimu.
  - (c) Fafanua namna jamii za kiafrika zilivyokuwa zinatoa elimu kwa watu wake.
  - (d) Ni nani waliohusika kutoa elimu katika jamii za kiafrika?
  - (e) Elimu iliyotolewa katika jamii za kiafrika na ile iliyotolewa huko ulaya zilikuwa na malengo gani?
  - (f) Nini kitatokea endapo nchi itashindwa kutoa elimu ya kuwaandaa vijana kuishi na kulitumikia taifa lao?
- 
- 2. “Daktari mzuri ni yule anayejua chanzo na tiba ya ugonjwa anaoushughulikia, ihusishe kauli hii na mada ya utata kwa kutumia hoja tano (05) na mifano hai”
  - 3. Huku ukitoa mifano mitano oneshwa muundo wa viunganishi tegemezi unavyobainisha dhana ya kishazi tegemezi.
  - 4. Umbo “**JI**” linapojitokeza katika maneno huweza kuwa na uamilifu mbalimbali katika lugha. Fafanua kauli hii kwa hoja tano na mifano anuwai.

### **SEHEMU B: (Alama 60)**

Jibu maswali matatu (3)

- 5. Wewe umeteuliwa kuwa katibu wa kikao cha wanafunzi wa shule ya sekondari Rujewa, andika kumbukumbu za kikao kilichohusu maendeleo ya taaluma katika shule yenu kilichofanyika tarehe 14/02/2025.
- 6. Eleza namna Tanzania inavyonufaika kutokana na kukua na kuenea kwa lugha ya Kiswahili Tanzania. Hoja sita (06).
- 7. Eleza majukumu sita ya asasi iliyoundwa mwaka 1967 katika juhudi za kukuza na kueneza Kiswahili Tanzania.
- 8. Pwagu ni mwandishi wa matini mbalimbali. Mara nyingi amekuwa akimlalamikia Pwaguzi ambaye ni mfasiri wake kuwa anamsaliti. Kwa kutumia hoja sita (6) oneshwa ni kwa namna gani usaliti huo unatokea.

*Mwisho*